

ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ЛІСОВОМУ ФОНДІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Назаренко В.В., канд. с.-г. наук, доц.
Державний біотехнологічний університет

Вірне вирішення поставлених задач, поряд із врахуванням необхідних об'єктивних умов, потребує доброго знання минулого, глибокого розуміння сучасного і наукового передбачення майбутнього. З такими вимогами особливо серйозно доводиться рахуватись працівникам лісового господарства, оскільки ліс відтворюється за довгий період (Печуляк, 2012).

Аналіз лісового фонду певного регіону дає змогу відзначити тенденції у його змінах і намітити шляхи його покращення, об'єктивно оцінити його лісорослинний потенціал і виявити невідповідності у системі створення лісів та веденні лісового господарства. Тому подібні дослідження є завжди актуальними та необхідними, як для науковців так і для виробників (Краснов, Жуковський, 2013).

У зв'язку з цим нами було вивчено динаміку лісового фонду за останні 60 років. Для аналізу було опрацьовано шість державних підприємств Харківської області, а саме: ДП «Балаклійське ЛГ», ДП «Гутянське ЛГ», ДП «Ізюмське ЛГ», ДП «Жовтневе ЛГ», ДП «Зміївське ЛГ» та ДП «Скрипаївське НДЛГ».

На основі проаналізованих матеріалів встановлено, що площа земель державного лісового фонду збільшилась, за рахунок передачі до їх складу земель інших відомств. У зв'язку зі збільшенням загальної площі, збільшилась і площа лісових земель. При цьому частка вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок суттєво не змінювалась, а їх зміни пов'язані лише з веденням господарської діяльності в лісогосподарських підприємствах. Площі штучних лісів, порівняно з природними, в регіоні поступово зростають. Це в свою чергу пов'язано з різними факторами, як природного, так і виробничого характеру.

За аналізом розподілу вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок за переважаючими породами відмічено тенденцію до зменшення площ головних лісоутворюючих порід регіону (сосна звичайна, дуб звичайний), та зростання частки другорядних лісових порід в загальному розподілі. Незважаючи на те, що формуванню високопродуктивних деревостанів приділяється велика увага, на деяких площах ростуть малоцінні й похідні деревостани, які сформувалися в умовах, порушених унаслідок діяльності людини або дії природних чинників і процесів. Такі насадження небажані з багатьох причин, вони, як правило, менш продуктивні, менш стійкі до

хвороб і шкідників, частіше піддаються процесам усихання (Ведмідь, 2007).

В змінах, які простежуються у віковій структурі деревостанів в регіоні досліджень, слід відмітити зменшення площі молодняків та накопичення середньовікових деревостанів, пристигаючих, стиглих і перестійних. Все це вказує на розбалансованість вікової структури, через нерівномірні обсяги лісорозведення в різні вікові періоди.

Вивчаючи середні таксаційні показники насаджень, як в цілому середні значення по вказаних підприємствах, так і за головними лісоутворюючими породами відмічена позитивна тенденція в поступовому збільшенні середнього запасу вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок та середнього запасу стиглих та перестійних деревостанів. Крім того слід відмітити зростання середнього класу бонітету та відносній рівновазі значення відносної повноти. В той же час з ростом зазначених показників, простежується зворотна тенденція з середньою зміною запасу. Це відмічено у всіх підприємствах крім Ізюмського та Жовтневого. Максимальне значення даного показника відмічено в кінці 1990-х на початку 2000-х років. Надалі значення даного показника поступово знижується. Це вказує на поступове старіння деревостанів, зниження щорічного приросту деревини, зменшення відсотку поглинання вуглекислого газу і т. ін.

Як результат розбалансованої вікової структури, накопичення пристигаючих, стиглих та перестійних деревостанів, наявності малоцінних та похідних деревостанів, поступового зменшення показника середньої зміни запасу, зниження рівня санітарного стану є відносно низький відсоток використання потенційної продуктивності. Порівнюючи показники продуктивності модальних деревостанів з потенційно можливими значеннями для кожної окремої господарської секції певного віку та середнього класу бонітету (Лісотаксаційний довідник, 2013), для кожного окремого вікового періоду (станом на 1970, 1980, 1990, 2000, 2010 та 2020 (по Скрипаївському НДЛГ) роки). По головних лісоутворюючих породах (сосна звичайна та дуба звичайний) даний показник не перевищує 65 відсотків, деревостани вільхи чорної мають одні з найнижчих показників серед всіх порід, і не перевищує 60-ти відсотків. Загальний аналіз за всіма господарськими секціями показав, що в середньому в підприємствах Харківської області ступінь продуктивності вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок складає близько 70-ти відсотків.